KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

12.11.2024

Asiantuntijalausunto hallintovaliokunnalle
Aija Suntioinen, talousjohtaja
Keski-Suomen hyvinvointialue

Keski-Suomen hyvinvointialueen asiantuntijalausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle 14.11.2024

Asia: HE 78/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueesta annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 2 ja 17 §:n muuttamisesta

Ennakollisen talouden ohjauksen menettely

Ennakollisen ohjauksen tavoite on kannatettava, yhteistä tilannekuvaa hyvinvointialueiden ja ministeriöiden välillä tarvitaan. Oleellista on, että ennakollisen ohjauksen tarvetta arvioidaan eri ministeriöiden yhteistyönä. Kannatettava on myös ennakollisen ohjausmenettelyn tavoite ehkäistä hyvinvointialueiden joutumista tilanteeseen, jossa hyvinvointialueen arviointimenettelyn käynnistäminen tai lisärahoitus osoittautuisivat välttämättömiksi. Menettelyn tulee kuitenkin kunnioittaa alueiden itsehallintoa.

Esitetty ennakollinen ohjausmenettely ei kuitenkaan ratkaise hyvinvointialueiden talouden perusongelmaa eli rahoituksen ja hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön mukaisten velvoitteiden epätasapainoa. Esitetyn muutoksen vaikutusten arvioinnissa todetaan, että muutoksen merkittävin vaikutus olisi mahdollisuudella ennakoida talouden vaikeuksia aiemmin, jolloin niihin on helpompi reagoida korjaavin toimenpitein. Alueiden talouden tilanteen ensisijainen ongelma ei ole se, ettei alueilla tunnistettaisi tai osattaisi ennakoida talouden vaikeuksia.

Hyvinvointialueiden rahoituksen vaje kehyskaudella käy ilmi valtion talousarvioesityksessä esitetystä laskelmasta, jonka mukaan hyvinvointialueiden kumulatiivinen alijäämä vuoden 2028 lopussa on 6,1 miljardia euroa ja vuoden 2026 lopussa 3,6 miljardia euroa. Laskelmassa on jo huomioitu alueiden omia sopeutustoimia erityisesti kuluvalle vuodelle. Samaan aikaan hyvinvointialueita velvoittaa kuntia ja kuntayhtymiä tiukempi alijäämien kattamisvelvollisuus. Hyvinvointialueiden alijäämänkattamisvelvoite ja arviointimenettelyn kriteeristö on otettu suoraan kuntalainsäädännöstä ja lisäksi hyvinvointialueen alijäämänkattamisaikataulu on tiukempi. Hyvinvointialueilla ei ole muita tosiasiallisia keinoja mittavien, valtion rahoituksen vajeen vuosi syntyneiden, alijäämien kattamiseen kuin tulevien vuosien valtion rahoitus. Julkisen talouden suunnitelmassa esitetyn laskelman mukaan valtion rahoitus ei riitä kehyskaudella hyvinvointialueiden toiminnan kustannusten kattamiseen. Samaan aikaan tällä rahoituksella pitäisi pystyä kattamaan merkittävät, vuosien 2023 ja 2024 rahoitusvajeesta johtuvat alijäämät. Kuten julkisen talouden suunnitelmassa todetaan, sopeuttamismahdollisuuksiin vaikuttaa myös alueiden velvoite lakisääteisten palvelujen turvaamiseen.

Esitetyn muutoksen vaikutusten arvioinnissa todetaan myös, että nyt käsillä olevan ehdotuksen mukainen ennakollisen talouden ohjauksen neuvottelumenettely on tarkoitettu olevan poikkeuksellinen vuosittaisesta neuvottelumenettelystä poiketen harvemmin toteutettava, koska sen käynnistäminen on tarkoitettu tilanteisiin, joissa hyvinvointialueen talouden tilanne olisi vaarantumassa merkittävästi. Valtion talousarvioesityksessä esitetyn arvion perusteella tavoite siitä, että menettely olisi poikkeuksellinen ja harvemmin toteutettava, näyttää epärealistiselta.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

12.11.2024

Asiantuntijalausunto hallintovaliokunnalle
Aija Suntioinen, talousjohtaja
Keski-Suomen hyvinvointialue

Arviointimenettelyn edellytykset

Hyvinvointialueiden arviointimenettelyä koskevaa sääntelyä tai hyvinvointialueen talouteen liittyviä arviointimenettelyn edellytyksiä ei tule tiukentaa alueiden tämänhetkisessä rahoitustilanteessa.

Sen sijaan hyvinvointialuelain 115 §:n 2 momenttiin sisältyvää määräaikaa hyvinvointialueen alijäämän kattamiselle tulisi jatkaa. Muutos olisi perusteltu, sillä hyvinvointialueen rahoituslainsäädännön alkuperäinen tarkoitus oli, että hyvinvointialueet aloittavat toimintansa taloudellisesti tasapainoisessa tilanteessa vuonna 2023. Rahoituksen leikkauksien oli määrä alkaa vasta vuonna 2025 siten, että palvelutarpeen kasvu huomioidaan rahoituksen tasossa vain 80 %:sti. Käytännössä hyvinvointialueiden rahoitus ei ole toteutunut alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Hyvinvointialueiden rahoitus oli riittämätön kattamaan kunnista hyvinvointialueille siirtyneen toiminnan tosiasiallista kustannustasoa vuonna 2023 eikä rahoitus ole vastannut vuosina 2023-2024 tapahtunutta hyvinvointialueista riippumatonta kustannustason muutosta (mm. valtakunnallinen palkkaratkaisu, inflaatio, korkotason nousu).

Lainanottovaltuus

Hyvinvointialueen lainanottovaltuutta koskevaan hyvinvointialuelain 15 § ei tule tehdä esitettyä lisäystä siitä, että lainanottovaltuuden tulee kattaa investointien lisäksi myös investointeja vastaavat sopimukset.

Sen sijaan investointisuunnitelmaa koskevaa hyvinvointialuelain 16 § tulisi muuttaa siten, että investointien suunnittelua koskeva sääntely koskisi vain investointeja eikä investointisuunnitelma sisältäisi investointeja vastaavia sopimuksia. Tämänhetkiseen lainsäädäntöön perustuva investointien ohjausmalli on tarpeettoman jäykkä ja yksityiskohtainen. Investointeja koskeva ohjaus olisi mahdollista toteuttaa tarkoituksenmukaisemmalla menettelyllä esimerkiksi merkittäviä rakennusinvestointeja koskevalla erillisellä, aiemman sosiaali- ja terveydenhuollon investointeja koskeneen rajoituslain kaltaisella lupamenettelyllä.

Muut huomiot

Aluevaltuuston tehtäviä koskevat muutosesitykset ovat perusteltuja ja kannatettavia.

Toimintakertomuksessa esitettäviä asioita koskeva muutosesitys on perusteltu ja kannatettava. Jo tällä hetkellä kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston yleisohje hyvinvointialueen tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta sisältää vastaavan ohjeen siitä, että hyvinvointialueen toimintakertomuksessa tulee esittää arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

12.11.2024

Asiantuntijalausunto hallintovaliokunnalle
Aija Suntioinen, talousjohtaja
Keski-Suomen hyvinvointialue

Lisätietoja:

Aija Suntioinen
Talousjohtaja
Keski-Suomen hyvinvointialue
puh. 040 185 9985, aija.suntioinen@hyvaks.fi